

УДК 002:641.5(477.83/.86):37-051
Заклинська]:821.161.2-6Гануляк]
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2022.01.087>

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ КНИГИ ОСИПИ ЗАКЛИНСЬКОЇ «НОВА КУХНЯ ВІТАМІНОВА»: КНИГОЗНАВЧА СИЛЬВЕТКА

Маріанна МОВНА

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2473-6998>

кандидатка історичних наук,
наукова співробітниця,

Львівська національна наукова бібліотека
України ім. В. Стефаника НАН України,
відділ наукової бібліографії,
вул. Стефаника 2, 79000, Львів, Україна,
e-mail: mari3anna@ukr.net

У статті вперше досліджується історія створення модерної кулінарної книги початку ХХ ст. — «Нова кухня вітамінова» (1928) О. Заклинської, у якій акумульовано досвід харчових практик і тогочасної гастрономічної культури. Розкрито також постать авторки видання, у якому популяризувався український кулінарний дискурс з його національними традиціями у їх поєднанні з кращими зразками європейської кухні.

Об'єктом дослідження є історія створення кулінарної книги О. Заклинської, а предметом — сама книга.

Основним джерелом до розкриття дослідницької тематики став епістолярій подружжя Заклинських зі збереженого донині родинного архіву, що проливає світло на процес творення книги, його видавничі нюанси.

Методика дослідження ґрунтується на застосуванні принципів науковості, об'єктивності та історизму, а у процесі студіювання матеріалу було використано проблемно-хронологічний і типологічний методи, метод історичної реконструкції та біографістики.

Ключові слова: Осипа Заклинська, «Нова кухня вітамінова», Григорій Гануляк, кулінарний дискурс, український, модерний, епістолярій, Галичина, початок ХХ ст.

Marianna MOVNA

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2473-6998>

Ph. D. of Historical Sciences,
Researcher of the Vasyl Stefanyk
National Scientific Library of Ukraine in Lviv
National Academy of Sciences of Ukraine,
in Department of Scientific Bibliography,
2, Stefanyka str., 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: mari3anna@ukr.net

HISTORY OF THE CREATION OF THE BOOK OF OSYPA ZAKLYNSKA «NEW VITAMIN CUISINE»: BOOK SCIENTIFIC REVIEW

The Ukrainian cookbook of Galicia of the interwar twenty years, outlining its experience of food practices and gastronomic culture of that time, today arouses considerable not only scientific but also public interest, but still remains on the margins of historical and bibliographic studies. Meanwhile, she continued the best traditions of Ukrainian culinary book publishing in the second half of the XIX — early XX centuries.

The article first explores the history of the creation of a modern cookbook of the early XX century — «New Vitamin Cuisine» (1928) by O. Zaklynska. The figure of the author of the publication, which popularized the Ukrainian culinary discourse with its national traditions in their combination with the best examples of European cuisine, was also revealed.

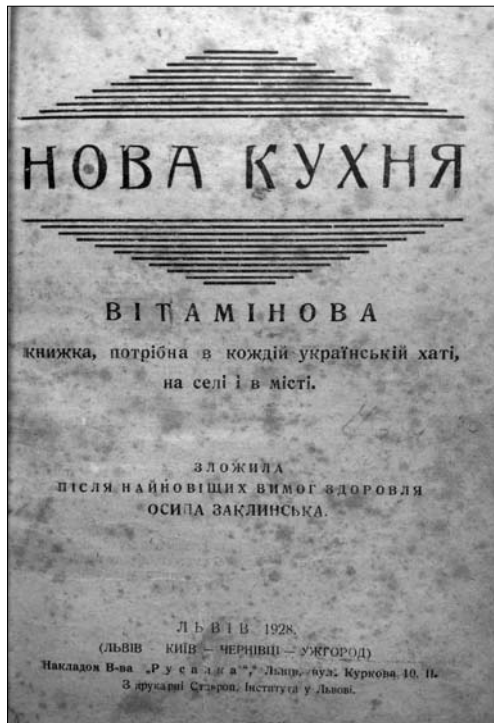
The object of research is the history of O. Zaklynska's cookbook, and the subject is the book itself. The research methodology is based on the application of the principles of scientificity, objectivity and historicism, and in the process of studying the material the problem-chronological and typological methods, the method of historical reconstruction and biography were used.

The main source for the disclosure of research topics was the epistolary of O. Zaklynska from the surviving family archive, which sheds light on the process of creating the book, its publishing nuances.

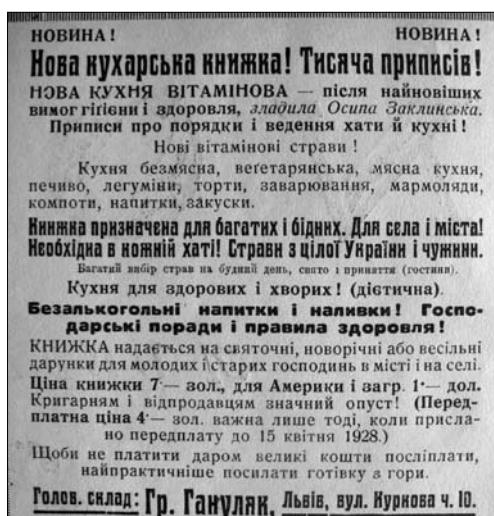
O. Zaklynska as an extraordinary figure of her time left a noticeable mark in the history of Ukrainian culture, and her «New Vitamin Cuisine» is interesting not only for its selection of recipes and translation of culinary experience in our time. As one of the nation-building factors, it establishes the necessary optics for the conceptual understanding of our historical past, because, through such an everyday thing as food, it not only reveals the past (Ukrainian culinary traditions), but also demonstrates the need for intergenerational memory in our culture.

Keywords: Osypa Zaklynska, «New Vitamin Cuisine», Hryhoriy Hanulyak, culinary discourse, Ukrainian, modern, epistolary, Galicia, beginning of the XX century.

Вступ. Українська кулінарна книга Галичини міжвоєнного двадцятиріччя з викладом її досвіду харчових практик й тогочасної гастрономічної культури, сьогодні викликає значний не лише науковий, а й суспільний інтерес, але все ще залишається на маргінесі історико-книгознавчих студій. А між тим вона продовжувала кращі традиції українського куховарського книговидання другої половини ХІХ — початку ХХ ст.

Іл. 1. Титульний аркуш книги О. Заклинської «Нова кухня вітамінна». 1928 р.

Іл. 2. Реклама куховарської книжки О. Заклинської з часопису «Нова Хата» (квітень 1928 р.)

У статті вперше досліджується історія створення модерної кулінарної книги початку ХХ ст. — «Нова кухня вітамінна» (1928) О. Заклинської. Розкрито також постать авторки видання, у якому популяризувався український кулінарний дискурс з його національними традиціями у їх поєднанні з кращими зразками європейської кухні.

Об'єктом дослідження є історія створення кулінарної книги О. Заклинської, а предметом — сама книга. Методика дослідження ґрунтується на застосуванні принципів науковості, об'єктивності та історизму, а у процесі студіювання матеріалу було використано проблемно-хронологічний і типологічний методи, метод історичної реконструкції та біографістики.

Основним джерелом до розкриття дослідницької тематики став епістолярій О. Заклинської зі збереженого донині родинного архіву, що проливає світло на процес творення книги, його видавничі нюанси.

Основна частина. Першою ластівкою українського кулінарного книговидання модерної доби стала книга Осипи Заклинської «Нова кухня вітамінна» [1], видана у 1928 р. накладом видавництва «Русалка» у Львові (іл. 1, 2). Ще до виходу книги О. Заклинська, активна членкиня «Союзу Українок», доволі часто виступала з публікаціями на куховарську тематику у жіночому часописі «Нова Хата» [2, с. 18—19; 3, с. 6].

У дослідницькому контексті історії створення куховарської книги цікавим буде звернутися до ключових моментів життя та творчості її майбутньої авторки (іл. 3, 4, 5). Народилася Осипа Амаля Серeda (у заміжжі Заклинська) 10 березня 1894 р. у Станіславові в родині службовців. Закінчила жіночий ліцей та Станіславівську вчительську семінарію і 1913 р. розпочала педагогічну діяльність, якій присвятила усе свідоме життя. Разом з чоловіком Богданом Заклинським (одружилися у листопаді 1913 р.) учительвала у гудульських селах Жаб'є-Ільці¹, Кривополе, закарпатських Зарічеві, Перечині, Тур'я Реметах, Великому Бичкові, лемківських Явірнику Руському та П'ятковій, а також у Золочеві, Львові, Монастириськах. Поза шкільною програмою навчала дітей гігієни, етикету, дівчаток старших класів — куховарства та вишивки, влаштовувала концерти та ви-

¹ Тепер — смт Верховина Івано-Франківської області.

стави силами учнів для їх батьків, надавала селянам медичні рекомендації [4, с. 28—29]. Підтримувала дружні особисті та листовні стосунки з письменниками — Марійкою Підгірянкою, Євгенією Бохенською, Дмитром Макогоном (до речі, в родинному архіві зберігся лист Д. Макогона до О. Заклинської [5, арк. 8]), з редакціями часописів «Рідна Школа» і «Нова Хата», діячами педагогічного та видавничого руху — Іваном Стронським, Яковом Мацюком, Михайлом Тараньком та ін.

Під час Першої світової війни (під час наступу російських військ у 1916 р.) подружжя Заклинських деякий час вчителювало у п'ятикласній школі табору для переселенців-галичан у Гмінді (Австрія) [6, с. 4].

У міжвоєнне двадцятиріччя й згодом, під час війни, О. Заклинська активно друкувалась у часописах «Шлях виховання і навчання», «Учитель», «Українська Школа», «Нова Хата», «Жіноча Доля», «Новий час», «Дзвінок», «Неділя», «Кооперативна родина» (1939), «Голос Підкарпаття» (1942), «Львівські Вісті» (1943—1944) та календарях: «Неділя»: календар-альманах на 1930 рік» (1929), «Український загальний календар «Криниця» на 1935 рік» (1934) на педагогічну та господарську тематику, подавала кулінарні рецепти. Свої публікації підписувала криптонімами (О. З., Осипа З., Осипа З-ка) та псевдонімами (Берізка, Соня Веселка). Станом на 1929 р. Осипа Заклинська була секретарем освітньо-організаційної комісії Товариства «Взаємна Поміч Українського Вчителства» (ВПУВ) у Львові [7, с. 80], а 1938 р. обиралась заступницею членів Управи цього товариства [8, с. 7].

У різний час заочно навчалась на філологічних відділеннях Ужгородського педагогічного інституту (1922—1924) та Львівського державного університету ім. І. Франка (1945—1946). Уже після закінчення Другої світової війни (травень 1946 — грудень 1947 рр.) працювала бібліотекаркою (відділу комплектування, а згодом відділу обслуговування читачів) у Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаника [9, арк. 114—119, 124], яку на той час очолював академік Василь Ціурат і куди передала на зберігання родинний архів Заклинських. Жила у Львові на вул. Стефаника, 11. Померла 17 липня 1972 р., похована на Янівському цвинтарі.

До початку 1928 р. рукопис був уже завершений і Богдан Заклинський звернувся до свого багато-

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 1 (163), 2022

Іл. 3. О. Заклинська з сином Святославом. Відень, весна 1915 р.

Іл. 4. Осипа Заклинська. Світлина 1917 р.

Іл. 5. Осипа та Богдан Заклинські з дітьми Святославом і Орисею

літнього видавця Миколи Матвійчука з проханням порекомендувати видавництво для друку кулінарної книги дружини. У відповідь на запит Заклинського про вибір видавництва Матвійчук порадив

Іл. 6. Лист Г. Гануляка до О. Заклинської від 25 березня 1928 р. на поштовій картці

трьох видавців — Володимира Должицького (видавництво «Ластівка»), Ізидора Громницького (видавництво «Українська книгарня й антикварня») або Григорія Гануляка (видавництво «Русалка») на його розсуд [10, арк. 27]. Заклинські прийняли рішення про співпрацю з видавництвом Г. Гануляка. Після цього М. Матвійчук мав особисту розмову з Г. Гануляком, в результаті якої останній погодився зараз же видати книжку О. Заклинської і запропонував вигідні для авторки фінансові умови [11, арк. 6]. Його згода поклала початок видавничому процесові, що тривав у надзвичайно стрімкому темпі від 27 лютого до 15 квітня (до Великодня) 1928 р.

На час виходу книги родина Заклинських проживала у Золочеві за адресою вул. Сенкевича, 40 і листовно спілкувалася із львівським видавцем стосовно робочих моментів підготовки рукопису до друку. Це листування, зокрема п'ять листів Г. Гануляка до подружжя Богдана і Осипи Заклинських упродовж лютого-березня 1928 р., нині зберігаються в особовому фонді Заклинських [12, арк. 6, 8, 9, 10—12, 15] (іл. 6) і проливають світло на історію творення тогочасної кулінарної книги нового зразка.

Процес видання включав літературне редагування рукопису, що його здійснював сам видавець, друкарський набір та вичитку коректури і остаточний друк книги. Видавець дуже відповідально поставився до редакторської коректи тексту, висловлюючи певні застереження до літературної мови і правопису авторки, а також технічної сторони друку, особливо зважаючи на те, що володів інформацією про майбутній вихід у світ серії кулінарних книг за упорядкуванням О. Кисілевської [13; 14]. Г. Гануляк сподівався, що книга буде цікавою не лише мешканцям Галичини, а

й Великої України і навіть українцям Америки [15, арк. 8], а тому обстоював не галицький, а східноукраїнський варіант літературної мови видання.

У процесі листовного спілкування О. Заклинської з видавцем виникла ідея присвятити частину книги дієтичному харчуванню. Тому авторка звернулась до свого давнього знайомого, доктора Олександра Рибачевського, за консультаціями щодо лікарських рекомендацій по приготуванню дієтичних страв. І хоча Осипа звернулась децю із запізненням, коли рукопис уже був в роботі, все ж вказівки доктора-дієтолога були враховані у виданні: «Що до книжки, то шкода, що Ви не звернулись швидше, я подавби був децю із медичної (дієтичної) кухні. Одначе, якщо Вам воно стане в пригоді, то не хотівбим відмовити помочі. В тім случаї годжусь і напишу у видавництво» [16, арк. 2]. Це підтверджує не лише лист О. Рибачевського до О. Заклинської, але й примітка у книзі «Нова кухня вітамінова», що розділ «Кілька слів про догляд над хорими» складено з допомогою доктора Рибачевського².

Вихід у світ видання О. Заклинської анонсувалося у львівських часописах «Діло» [17, с. 5], «Дяківські відомости» [18, с. 4] та «Нова Хата» [19, с. 2]. У них повідомлялася дата виходу книги (15 квітня 1928 р.) і наголошувалося, що вона споряджена словничком куховарських термінів та розписаним порядком подачі страв. Її вартість складала: 7 злотих у брошурі та 8 злотих у полотняній оправі. Для осіб, що здійснили передплату до 15 квітня, була передбачена ціна у 4 злотих.

Книга «Нова кухня вітамінова» структурно складалася зі вступу та трьох частин. Вступ творило п'ять засадничих підрозділів: «Віджива», «Ведення дому. Лад, точність, ощадність», «Ведення і урядження кухні», «Накриття стола і прибирання полумисків», «Товариські відносини і запрошування гостей». Основний виклад фактологічного матеріалу зібрано у трьох розділах: «Безм'ясна кухня», «Страви з м'яса», «Лічничка, дієтична і діточка кухня». В авторки, яка працювала вчителькою у різних селах Галичини та Закарпаття, спостерігала щоденне життя та побут селян, зокрема їх харчові звички та уподобання, визріла думка про необхідність удоскона-

² Олександр Рибачевський (1890—1963) — лікар, сотник Української Галицької Армії, після 1939 р. виїхав до Австрії.

лення традиційної кухні, запровадження до неї нових страв, композицій та інгредієнтів, багатих на вітаміни. Це у важких післявоєнних умовах мало сприяти покращенню фізичного здоров'я нації шляхом достатнього відживлювання організму людини калорійними та вітамінними стравами.

О. Заклинська представила у своїй книзі понад тисячу куховарських приписів, використавши європейську кулінарну літературу — чеську та німецьку, а також нові теорії гігієни про вагу вітамінів. Найбільше місця присвятила безм'ясній кухні, яку уклала у дев'ятнадцять підпунктів і під якою розуміла приготування борщів та юшок, овочевих соків, каш, городни, страв з яєць, грибів, салатів, сирих злаків, підлив, вегетаріанських паштетів, будинів, солодоців, компотів. Поставивши за мету подати лікувальне та дієтичне харчування для представників виснаженого воєнними лихоліттями покоління, авторка навела кулінарні приписи для хворих на туберкульоз, малокрів'я, цукровий діабет, хвороби шлунково-кишкового тракту, нервові хвороби, а також для дітей. Вважаючи попередні кулінарні книги застарілими як для нового динамічного часу, О. Заклинська підбрала до свого видання рецепти нової кухні, що відповідали гігієнічним приписам та загалом викликам часу.

У куховарській книзі О. Заклинської 1928 р. вперше на наших теренах отримала висвітлення поширена у всьому світі нова теорія гігієни про вагу вітамінів, що рекомендувала «управляти в городах більше ярини-городовини, піклуватися більше яринними городами, варити і споживати якнайбільше ярини» з метою «споживати якнайбільше потрібних до життя, досі ще не вповні розсліджених таємних споживних частин, які вчені назвали «вітамінами».

Куховарська книга нового зразка викликала жвавий інтерес української громадськості, що реалізувався у появі низки схвальних рецензій та відгуків, зокрема авторства видавця Григорія Гануляка [20, с. 68], С. Олесницької у рубриці «Наш видавничий рух» щоденника «Діло» [21, с. 4] та невстановленої особи за підписом Стефанія Б. у газеті «Новий час» [22, с. 6; 23, с. 65—68]. Кулінарний доробок О. Заклинської з точки зору його новизни та практичності було високо оцінено у статті «Нашим господарям під розвагу»: «Книжка ся — се неоцінений скарб для наших господиень, бо не лише вчить, як варити, але подає поверх тисячу приписів на різ-

ні нові страви, а прикметою тих випробуваних приписів є те, що страви ті є прості, смачні а дешеві» [24, с. 65]. Книга «Нова кухня вітамінна» рекупувалась в «Українському термінарі і календарі на 1929 рік» [25, с. 11] як видання, що повинно бути у кожній українській хаті.

Поява куховарської книги О. Заклинської започаткувала тенденцію до зміцнення та популяризації модерного українського кулінарного дискурсу з його національними традиціями в їх органічному поєднанні з кращими зразками європейської кухні, висвітленням культури їжі з наголосом на здорове і збалансоване харчування, що згодом продовжилася у низці українських кулінарних книг (О. Кисілевської, М. Горбачевої) [26]. Усе це стало можливим внаслідок інтенсифікації процесу формування національної ідентичності українців, підвищення інтересу до рідної мови, культури, а також модернізації устрою всього громадського і особистого життя.

Висновки. О. Заклинська як неординарна поетеса свого часу залишила помітний слід в історії української культури, а її «Нова кухня вітамінна» цікава не лише добірками рецептів і трансляцією кулінарного досвіду в наш час. Як один з націєтворчих чинників вона встановлює потрібну оптику для концептуального осмислення нашої історичної мисливщини, оскільки, через таку повсякденну річ, як харчування, відкриває не лише минуле (українські кулінарні традиції), але й демонструє необхідність міжпоколінняного зв'язку пам'яті у нашій культурі.

ДОДАТОК³

№ 1

Лист Григорія Гануляка до Богдана Заклинського⁴

Львів, 27.II.1928

Вельмишановний Пане Професоре!

Був у мене професор Матвійчук⁵ з пропозицією, щоб я видав кухарську книжку Вашої Вп. Дру-

³ У «Додатку» вперше публікуються листи Г. Гануляка і О. Рибачевського до Б. і О. Заклинських.

⁴ Лист публікується вперше [11].

⁵ Микола Матвійчук (1892—1973) — видавець, редактор, педагог, власник видавництва «Накладня Миколи Матвійчука» у Львові впродовж 1923—1939 рр.

жини, та що і Ви маєте якісь підручники до видання нпр. «Товариські забави»⁶. Отже, маю за шану відповісти, що: 1) Кухарську книжку можу видати, бо вже давно збирався видати таку книжку, та маю навіть одну рукопись, але так неупорядкована, що я волівби щось вже готового. 2) З Ваших цінних праць я рефлегувавби⁷ лише на такі, які мають загально народній характер, нпр. «Товариські забави», бо така книжка піде поміж народ і я видаю лише популярні видання, призначені для народу. Інших спеціальних видань, нпр. педагогічного характеру я би не видав, хочби тому, що не хочу робити конкуренції п. Матвійчукови. Але, як кажу названі дві речі як «Кухарська книжка» і «Товариські забави» я видав би.

Умови мої такі: плачу за 1 лист печатний (16 стор. вісімки) 6 долярів, а по видрукованню даю 15—25 прим. книжки даром. Наклади роблю звичайно малі 1500—2000 прим. і очевидно маю право лише до одного накладу.

Якщо прийшлосьби робити новий наклад, то порозуміюсь з автором, плачу новий гонорар і друкую другий наклад.

Якщо Вам, Вп. Професоре, підходять мої умови, то прошу прислати рукописи, а я віддаю зараз-же до друку. Гонорар виплачу по одержанню рукописи на якесьkonto, а при виході книжки решту. Якщо автор потрібує готівки зараз, то даю вексель, який есконтуєте⁸ і маєте цілу готівку з гори.

З глибокою пошаною до Вас

Григорій Гануляк

№ 2

Лист Григорія Гануляка до Осипи Заклинської⁹

Львів, 13.03.1928

Впов. Пані Добродійко!

Рукопис віддав до друку і якщо дістану решту матеріалу до 18 лютого, то книжка буде готова до 15 квітня с. р. І я би просив конечно в приписаному

терміні прислати решту скрипту¹⁰, бо я по святі їду на село та книжка мусить до свят вийти.

Зазначити мушу з жалем, що книжка згл[ядно] рукопис вимагає поправок, особливо правопис не є літературний, а старий (шкільний) якого тепер нігде не вживають. Та нема часу посилати до перегляду Вам, а мушу тут дати справити комусь щодо мови, а відтак Вам мушу тут післати справити коректу щодо змісту, щоб не вийшли які «гerezії»¹¹. Тому прошу Вас, Вп. Пані Добродійко, як дістанете коректу, то прошу СТИЛЮ І МОВИ НЕ СПРАВЛЯТИ, ЖАДНИХ ПЕРЕРІБОК НЕ РОБИТИ, бо то коштує гроші, лише прошу справити те, що відноситься до самої кулінарної штуки, а стиль і мову справить фаховий коректор, який узгляднить вимоги друкарської штуки і справить так обережно, щоб перерібка мене дорого не коштувала. Бо я потерпаю за долю книжки, боюсь, по-перше, щоб не було більше ніж 10 арк. друку, бо я не маю грошей на більшу книжку. Далі маю непередбачений видаток на коректора, далі довідуюсь, що п. Кисілевська¹² друкує теж кухарську книжку, отже, це поважна конкуренція.

В нас книжка йде 5—6 літ, а тепер, коли є конкуренція, то піде 10 літ, а отже, я ув'язню около 4500 зл. на 10 років! Я дав оголошення до часописів, та може п. К. відступить від свого заміру, а як ні, то побачу, яке буде заінтересовання книжкою на це моє оголошення, і після того урегулюю висоту накладу.

Вп. Добродійка не погніваються, коли я в деяких місцях замінюю слово «пані» на господиня, хозяйка, бо пані в нинішніх часах «демократичних» трохи разить, особливо, коли ми захотілиб форсувати книжку на Україні або в Америці, де до всякого рода панства відноситься все ворожо. Так само слово «газда», «газдиня», вживається лише на Лемківщині і в Ч.С.Р. (Підк. Руси), а більш загальне всеукр[аїнське] є хозяйка, господиня. Так само не можна давати в тексті книжки такої реклями для пром[ислових] фірм як: купуйте килими в «Гуц[ульському] Мистецтві»¹³ в Косові, бо кили-

¹⁰ Рукопис твору.

¹¹ Непорозуміння.

¹² Олена Кисілевська (1869—1956) — українська письменниця, журналістка, редактор і видавець, громадсько-політична і культурно-освітня діячка.

¹³ Гуцульське Мистецтво — спілка, що існувала впродовж 1922—1939 рр. в Косові, заснована М. Куриленком.

⁶ Весняний Данило. Товариські гри й забави. Львів: Русалка, 1928. 32 с. (Театральна Бібліотека; вип. 120). Б. Заклинський підписувався псевдонімом Данило Весняний.

⁷ Тут: розраховував.

⁸ Обміняти вексель на готівку.

⁹ Лист публікується вперше [15].

ми продають різні наші фірми, як Р. Зубик, Хамула¹⁴, всі укр. «Базари» ітп. Вирізняти спеціально «Гуц. Мистецтво» в Косові можнаби лише тоді, колиб вони за це заплатили. А між тим «Гуц. Мистецтво» в Косові найменше з усіх сього рода фірм підтримує нашу пресу, тому я бувби за тим, щоб в цьому місці згадати загально, що треба прикрашувати хати укр. вишиванками і килимами, а хозяйка вже знатиме, де шукати за тими річами.

До списку часописів, які повинні знаходитись в наших хатах, я додав ще «Життя і Знання», яке видає «Просвіта», а щодо клішів, то на мою думку, вони не є необхідні. Напр. накриття стола, хоч буде на ілюстрації, то воно не буде так плястично представлено, щоб могло послужити за зразок для хозяйки. А до того я не маю такої ілюстрації. Я переглядав саме перед хвилиною різні кух. книжки, польські і російські і нігде не знаходжу ілюстрацій. Якщо Вп. Добродійка достарчить яку ілюстрацію, то дам її, а як ні, то нічо не зашкодить, як зовсім не буде ілюстрацій. Коли книжка буде на гарному папері і гарним друком, то вона буде ефектовна і головне тут річ не в ілюстраціях, а в добірності матеріалу.

П. Матвійчук не дав мені ще книжочки, я і не спішусь ходити за нею, бо з огляду на кух. книжку, яка дасть мені роботи до самих свят, я не можу другої книжки, хочби маленької видати. Тому та книжочка вийде аж по святах, тепер мушу пильнувати кух. книжки, щоб до свят була.

Клопіт трохи з коректою, бо в тижні буде 3 арк. друку, отже, треба що другий день давати аркуш на машину та випадалоб, щоб або я що другий день був у Золочеві, або щоб Вп. Добродійка були у Львові, бо тут почта не допише точно. Перший зошит, той, що маю, я пришлю в суботу вже зложений друком і попрошу зараз читати і вислати експрес! А дальші зошити може би Ви Добродійка перечитали точно ще раз, та я вже не буду посилав до коректи. Якби так Вп. Добродійка могли бути у Львові хоч тиждень або дві неділі, то це причинилось би до скорішого виходу книжки. Найгорячіший час буде між 20 марта, а 10 квітня, бо тоді буде йти на машину аркуш за аркушом і машина не може чекати на коректу. Тому я мусівби в таких випадках, коли не прийде

на час коректа з почти, радитись у сумнівних справах моєї жінки¹⁵...

З глибокою пошаною

Гр. Гануляк

№ 3

Лист Григорія Гануляка
до Богдана Заклинського¹⁶

Львів, 14.ІІІ.1928

Впов. Пане Професоре!

Постараюсь приїхати в суботу рано, якщо друкарня зладить мені 2 арк. друку. А як не буде готовий склад на суботу, то приїду в понеділок.

Наколиб мені щось перешкодило, то вишлю телеграму і добре би було, щоб п. Добродійка приїхала — переглянулаб на місці коректу і зараз піде на машину. Очевидно кошта подорожи зверну.

Але в першу чергу буду я сам старатись поїхати, хиба би щось зайшло, нпр. яке засідання пильне або щось иначе.

З поклоном

Гануляк

№ 4

Лист Григорія Гануляка
до Осипи Заклинської¹⁷

Львів, 27.ІІІ.1928

Впов. Пані Добродійко!

Нині пішов на машину другий аркуш, а третій читаю, який піде завтра. Мучуся сам, бо пересилка до Вас — технічно неможлива — а се тому, що друкар зложивши оден аркуш — чекає аж видрукується, розбирає склад і складає другий аркуш. Коли я сам роблю коректу, то є перерва в складанню лише 1 день. Колиб я посилав Вам коректу, то булаб перерва 3—4 дні між кожним аркушом і тоді книжка не вийшлаб до свят.

На цьому, що я роблю коректу, то справа не потерпить, бо я коректу роблю основно. Можуть вийти лише помилки в цьому, що я можу припис що до змісту попусувати і я обавляюсь¹⁸, що в 2 аркуші з по-

¹⁵ Марія Гануляк — дружина Г. Гануляка.

¹⁶ Лист публікується вперше [12].

¹⁷ Лист публікується вперше [12].

¹⁸ Остерігаюсь.

¹⁴ Михайло Хамула (1885—1956) — галицький промисловець, власник фабрики килимів і ткацьких виробів в Глинянах.

чатку може щось вийти не відповідне, бо я дурницю зробив, що післяв Вам скрипт — і коректу читав без скрипту. Але від половини другого аркуша вже маю скрипт і точно креслю вже так, як в скрипті.

Інша річ, що з літературного боку можете стрінутись з гострою критикою, бо і правопис не є літературний і мова не літературна, але в кух. книжці річ іде не о літературу і стиль, а о зміст і якість рад та вказівок. Я не читав скрипту, бо думав, що п. Професор читав, а тепер бачу, що зле зробилося, бо треба було скрипт дати перечитати доброму знавцеві мови. В коректі не дасться все справити, бо коштувало б до 700 зл. надпрограмово¹⁹. Я лише справляю те, що занадто разить і так пишете всюди «аби» — замість «щоби», отже, я в коректі заміною «а» на «що», і те одно мене коштує 10—20 зл. при кожному аркуші, бо те, що змінюється в коректі — складач собі окремо рахує. Далі пишете раз: «солею», а раз «сілю». І одне і друге недобре (неграматичне), але, щоб було однаково, то я лишаю «солею», бо «сілю» не буде зрозуміле в Галичині між селянством.

Далі значите в скобках раз: (Розділ I) другий раз: розділ 1 (раз римськими, а раз арабськими цифрами), а то не повинно бути і порядно видана книжка не сміє мати такого «гороху з капустою» — бо і переплет кращий, коли розділи значені иначе, а инші уступи иначе. Робилося на гвалт, а то треба було скрипт простудіювати добре і щойно тоді дати до друку. Далі є таке там в скрипті. Не пригадую собі котрий розділ, але є це там, де є мова про салати. Під словом Розділ I, чи розділ V — є звичайно заголовок, що в цьому розділі є отже: Юшки, салати ітд. А є по салатах означений розділ римське здається VIII, чи VII — а під тим нема ніякого заголовка. Бо якщо це мають бути салати, то не треба брати під окрему нумерацію. А як це не салати, то треба назвати що це є? А є там мова про сирі зерна збіжжа, які можливо і приправлюється до їди.

Отже, я казав місце на титул заблюкувати і в коректі хочу вставити той титул (заголовок). Прошу, отже, написати, який там титул дати? Може: «Нові вітамінні страви» (салати) — або «Страви зі збіжжівих зернят», чи щось подібне, бо заголовок повинен бути, бо Ви дали то під окремим розділом. Це важ-

не і прошу мені карткою відповісти. Я мав нині поїхати до Впані — але дістав на завтра візвання²⁰ до суду і може до суботи отримаю відповідь.

Готові аркуші я буду посилати і помічені помилки можна буде при кінці зазначити.

Зшивочок Ваш має бути на суботу готовий.

Цілую ручку і прошу відворотно відписати

Гануляк

№ 5

Лист Григорія Гануляка до Осипи Заклинської²¹

м. Львів, 25.III.1928

Впов. Пані Добродійко!

Картку отримав — нині вже 4 аркуші віддрукувані — т. е. 1/3 часть Книжки. Прошу уклінно прислати останню нотатку — по можливості Марочаку, щоб не вийшло більше, як 12 аркушів, бо після нормального складу — вийшло б точно 10 аркушів, але — внаслідок того, що складається на дурхтуси — то вийде на мою некористь 2 арк. більше, що робить рубрику 600 злотих, але я те роблю на Ваше бажання, бо я був би складав без дурхтусів і мав би 600 злотих в кишені.

№ 6

Лист Олександра Рибачевського до Осипи Заклинської²²

Львів, 30.III.1928

Високошановна Пані!

Листа Вашого одержав. Приємно мені почути про давних товаришів бурлакування. Тішить мене рівнож, що здорові і веселі.

Що до книжки, то шкода, що Ви не звернулись швидше, я подав би був де що із медичної (дієтичної) кухні. Одначе, якщо Вам воно стане в пригоді, то не хотів би відмовити допомі. В тім случаї годжусь і напишу у видавництво.

Пересилаючи щирі поздоровлення цілую ручки, а дівчаткам писі (якщо не обидять на старого доктора).

Рибачевський

²⁰ Повістка.

²¹ Лист публікується вперше [12].

²² Лист публікується вперше [16].

¹⁹ Понадпланово.

1. Заклинська О. *Нова кухня вітамінна*. Львів: Русалка, 1928. 192 с.
2. [Заклинська Осипа]. Кілька слів про ведення кухні. *Нова Хата*. Львів, 1926. Чис. 9. Верес. С. 18—19.
3. [Заклинська Осипа]. Наше чергове завдання. *Нова Хата*. Львів, 1928. Чис. 6. Черв. С. 6.
4. Арсенич П. Родина Заклинських. Івано-Франківськ, 1995. С. 28—29.
5. Лист Д. Макогона до О. Заклинської від 9 грудня 1913 р., с. Лукавиця, повіт Чернівці. *Відділ рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка*. Ф. 48 (Архів родини Заклинських). Оп. 1. Спр. 141-ж. Арк. 8.
6. Маковський В. (Гмінд). Табор українських збігців і виселенців у часі Світової війни 1914—1918. Спогади зперед 20-ти літ. *Діло*. Львів, 1935. Чис. 211. 10 серп. С. 4.
7. Кусий Л. Михайло Таранько — редактор і видавець літератури для дітей та молоді. Львів, 2020. С. 80.
8. Загальні збори Т-ва ВПУВ. *Діло*. Львів, 1938. Чис. 141. 30 черв. С. 7.
9. Особова справа Заклинської О.С. *Архів ЛННБ України ім. В. Стефаніка*. Оп. 3-ос. Арк. 114—119, 124.
10. Лист Миколи Матвійчука до Богдана Заклинського від 22 лютого 1928 р., м. Львів. *Відділ рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка*. Ф. 48 (Архів родини Заклинських). Оп. 1. Спр. 40-ж. Арк. 27.
11. Лист Григорія Гануляка до Богдана Заклинського від 27 лютого 1928 р., м. Львів. *Відділ рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка*. Ф. 48 (Архів родини Заклинських), Оп. 1. Спр. 25-г. Папка 6. Арк. 6.
12. Листи Григорія Гануляка до Богдана і Осипи Заклинських, 1928 р., м. Львів. *Відділ рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка*. Ф. 48 (Архів родини Заклинських). Оп. 1. Пр. 25-г. Папка 6. Арк. 6, 8, 9, 10—12, 15.
13. *Уживаймо якнайбільше овочів та садовини!* Коломия: Накладом вид-ва «Жіноча Доля», 1929. 32 с. (Бібліотека для Господинь «Добра Хазяйка»; вип. 2).
14. *Уживаймо якнайбільше ярин!*: (яринні страви). Коломия: Накладом вид-ва «Жіноча Доля», 1928. 32 с. (Бібліотека для Господинь «Добра Хазяйка»; вип. 1).
15. Лист Григорія Гануляка до Осипи Заклинської від 13 березня 1928 р. *Відділ рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка*. Ф. 48 (Архів родини Заклинських). Оп. 1. Спр. 25-г. Папка 6. Арк. 8.
16. Лист Олександра Рибачевського до Осипи Заклинської від 30 березня 1928 р. *Відділ рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаніка*. Ф. 48 (Архів родини Заклинських). Оп. 1. Спр. 141. Арк. 2.
17. «Нова кухня вітамінна». *Діло*. Львів, 1928. Чис. 74. 1 квіт. С. 5. Новинки.
18. [Реклама]. *Дяківські відомости*. Львів, 1928. Чис. 10. 1 жовт. С. 4.
19. [Реклама]. *Нова Хата*. Львів, 1928. Чис. 4. Квіт. С. 2.
20. [Гануляк Григорій]. [Рецензія]. *Ілюстрований господарський календар на 1929 рік*. Львів: Русалка, 1928. С. 68.
21. Олесницька С. Нові книжки й видання. *Діло*. Львів, 1928. Чис. 119. 31 трав. С. 4.
22. Б. Стефанія. Нова куховарська книжка. *Новий час*. Львів, 1928. Чис. 53. 30 квіт. С. 6.
23. Б. Стефанія. [Рецензія]. *Ілюстрований господарський календар на 1929 рік*. Львів: Русалка, 1928. С. 65—68.
24. Нашим господарям під розвагу. *Ілюстрований господарський календар на 1929 рік*. Львів: Русалка, 1928. С. 65.
25. [Реклама]. *Український термінар і календар на 1929 рік*. Станіславів, 1928. С. 11.
26. Мовна М. Українська кулінарна книга Галичини міжвоєнного двадцятиріччя: видання і постаті. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка: зб. наук. праць* (у друці).

REFERENCES

- Zaklynska, O. (2004). *New Vitamin Cuisine*. Lviv: Rusalka [in Ukrainian].
- [Zaklynska, Osipa]. (1926). A few words about running a kitchen. *Nova Khata*, 9, 18—19 [in Ukrainian].
- [Zaklynska, Osipa]. (1928). Our next task. *Nova Khata*, 6, 6 [in Ukrainian].
- Arsenych, P. (1995). *The Zaklynsky family*. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Letter of D. Makogon to O. Zaklynska dated December 9, 1913, p. Lukavytsia, Chernivtsi district. *Manuscript Department of the LNNB of Ukraine named after V. Stefanyka*. F. 48 (Archive of the Zaklynsky family). Op. 1. File № 14. P. 8 [in Ukrainian].
- Makovsky, V. (Gmind). (1935, 10 august). Camp of Ukrainian coincidence and emigrants during the World War 1914—1918. Memories ahead of 20 years. *Dilo*, 211, 4 [in Ukrainian].
- Kusyj, L. (2020). *Mykhailo Taranko — editor and publisher of literature for children and youth*. Lviv [in Ukrainian].
- (1938, 7 June). General meeting of T-va VPUV. *Dilo*, 30 [in Ukrainian].
- Personal file of Zaklynska O.S. *Archive of LNNB of Ukraine named after V. Stefanyka*. Op. 3-axis. P. 114—119, 124 [in Ukrainian].
- Mykola Matviychuk's letter to Bohdan Zaklynsky dated February 22, 1928, Lviv. *Manuscripts Department of the LNNB of Ukraine named after V. Stefanyka*. F. 48 (Archive of the Zaklynsky family). Op. 1. File 40. P. 27 [in Ukrainian].
- Letter of Hryhoriy Hanulyak to Bohdan Zaklynsky dated 27, 1928, Lviv. *Manuscripts Department of the LNNB of Ukraine named after V. Stefanyka*. F. 48 (Archive of the Zaklynsky family). Op. 1. File 25-g. P. 6 [in Ukrainian].
- Letter of Hryhoriy Hanulyak to Bohdan and Osypa Zaklynsky, 1928, Lviv. *Manuscripts Department of the LNNB of Ukraine named after V. Stefanyka*. F. 48 (Archive of the

- Zaklynsky family). Op. 1. File 25-g. Pp. 6, 8, 9, 10—12, 15 [in Ukrainian].
- (1929). *Let's eat as many vegetables and fruits as possible!* Kolomyia [in Ukrainian].
- (1928). *Let's eat as much yarin as possible!* Kolomyia [in Ukrainian].
- Letter of Hryhoriy Hanulyak to Osypa Zaklynska dated March 13, 1928, Lviv. *Manuscripts Department of the LNNB of Ukraine named after V. Stefanyka*. F. 48 (Archive of the Zaklynsky family). Op. 1. File 25-g. P. 8 [in Ukrainian].
- Letter from Oleksander Rybachevsky to Osypa Zaklynska dated March 30, 1928, *Manuscripts Department of the LNNB of Ukraine named after V. Stefanyka*. F. 48 (Archive of the Zaklynsky family). Op. 1. File 141. P. 2 [in Ukrainian].
- (1928, 1 april). «New vitamin cuisine. *Dilo*, 74, 5 [in Ukrainian].
- (1928, 1 october). [Advertising]. *Dyakiivski Vidomosti*, 10, 4 [in Ukrainian].
- (1928, april). [Advertising]. *Nova Khata*, 4, 2 [in Ukrainian].
- [Hanulyak Hryhoriy]. [Review]. (1928). *Illustrated economic calendar for 1929* (P. 68). Lviv [in Ukrainian].
- Olesnytska, S. (1928, 31 may). New books and edition. *Dilo*, 119, 4 [in Ukrainian].
- B., Stephanie (1928, 30 april). New cookbook. *Novyj chas*, 53, 6 [in Ukrainian].
- B., Stephanie (1928). [Review]. *Illustrated economic calendar for 1929*. Lviv: Rusalka [in Ukrainian].
- (1928). *Our housewives for fun Illustrated economic calendar for 1929* (P. 65). Lviv: Rusalka [in Ukrainian].
- Advertising. (1928). *Ukrainian terminar and calendar for 1929* (P. 11). Stanislaviv [in Ukrainian].
- Movna, M. *Ukrainian cookbook of Galicia of the interwar twenty years: editions and figures. Notes of the Lviv National Scientific Library of Ukraine named after V. Stefanyk: collection of scientific works* (in print) [in Ukrainian].